

42. smotra folklornih amatera

IV. koncert; Zavičajne, izvorne, nacionalne manjine i ostale skupine; 19.05.2019. - KD Vatroslav Lisinski, 11:00 sati

OPĆENITA ZAPAŽANJA

2018. godine su javno, na stranici www.zafaz.hr, objavljeni kriteriji odnosno područja koja ocjenjuje član komisije za narodne nošnje te što se u pojedinoj kategoriji ocjenjuje.

Zavičajne, izvorne i skupine nacionalnih manjina svake godine, uz pokoju iznimku, nastupaju uglavnom u istom ruhu. Netočnosti i neispravnosti s kojima se susrećemo su slične tijekom proteklih godina te upravo iz toga razloga želim u općenitim zapažanjima skrenuti pozornost na nekoliko stvari.

Članovi skupina nastupaju u narodnim nošnjama koje su privatno vlasništvo članova udruge, u nošnjama koje su vlasništvo udruge te se za izvedbe nošnje posuđuju od privatnih osoba i/ ili u Posudionici. Kao osnovna i polazišna točka ocjenjivanja postavljena je urednost prikazane narodne nošnje pa sukladno tome i usklađenost donjih rubova sukanja/haljina među plesačicama. Narodne nošnje potrebno je među članovima rasporediti sukladno tjelesnim proporcijama te je nošnje potrebno pripasati tako da donji rubovi budu podjednake duljine odnosno da izvođačima ništa nije preveliko odnosno premalo. Evidentno je da kod skupina gdje su pojedinci vlasnici narodne nošnje postoji problem s navedenim. Ovdje mogu predložiti da se u takvom slučaju nošnje pokušaju pripasati i/ili prilagoditi tako da budu u suglasju s ostatkom nošnji ili da se za potrebe nastupa na Smotri nošnje rasporede unutar skupine neovisno o tome tko je vlasnik. Predlažem da voditelji i/ili uprave udruga razmisle koji su modaliteti rješavanja ove problematike te je ovo svakako predmet za buduće rasprave.

Problem obuće je također nešto što se ne pojavljuje prvi puta. Financijske situacije Udruga u kulturno umjetničkom amaterizmu su takve kakve jesu i bez dodatnog osobnog angažmana pojedinaca veće projekte i nije moguće realizirati unutar budžeta kroz godinu. Nabavci obuće treba pristupiti na isti način kao i kod nabavke tekstilnih predmeta. Ona je podjednako važna i samo ako je postignuto opremanje izvođača u potpunosti ("*od glave do pete*") sve skupa je zaokružena cjelina. Zepe jesu korektno prijelazno rješenje no one su supstitut koji je rezultat financijskih nemogućnosti.

Kose je potrebno urediti sukladno tradicijskom obrascu te za učvršćenje koristiti neki od frizerskih proizvoda (gel, lak, ...) i pomagala (ukosnice, špange, ...). Unutar skupina susrećemo različite stupnjeve osviještenosti oko važnosti uređenja kosa- od potpuno i ispravno do nedovoljno i neispravno uređenih. Smatram da je brigu i entuzijizam oko uređenja kosa potrebno dići na razinu cijele skupine, a ne da je ona samo rezultat osobnog entuzijazma.

Sav nakit koji se ne može staviti u tradicijski kontekst- naušnice, lančići i ogrlice, satovi, prstenje (osim vjenčanog) i sl. potrebno je izolirati iz izvedbe. Prilikom odabira tradicijskog nakita voditi se vremenskom i stilskom odrednicom kojoj odabrana narodna nošnja pripada, dobi izvođača (različiti načini kićenja sukladno životnoj dobi) te kontekstom izvedbe.

I na kraju, ali ne i manje važno, prilikom izrade rekonstrukcija djelovati tako da se poštuju izvorni predlošci, krojevi i tradicijske tehnike ukrašavanja.

1. Kulturno umjetničko društvo Veseli posavljaci Bijelo Brdo

Zavičajna folklorna skupina

Pjesme i kola Bosanske Posavine

Zavičajna skupina sastavljena od članova različite dobi izvela je pjesme i kola Bosanske Posavine u plehanskoj varijanti narodne nošnje. Duljine košulja kod ženskih izvođača su dobre no potrebno je uložiti još malo truda kako bi se uskladile dužine među svim izvođačicama različite životne dobi. Oglavlja su dobro postavljena. Smatram da je ogavlje kod jedne izvođačice, ne ulazeći u njen bračni status, bilo neprimjereno dobi- nosila je djevojačku *krpicu*. Prilikom uređenja kosa potrebno je kod ogavlja udanih žena *krpe* razdijeliti kosu stazom te ju učvrstiti nekim od frizerskih proizvoda. Kod djevojačkih ogavlja još malo pažnje posvetiti urednosti. Sav osobni nakit koji ne odgovara tradicijskom izričaju nije poželjno koristiti- pojedine naušnice nisu bile primjerene. Kod jedne djevojčice se do kraja izvedbe razvezala pregača. Pripaziti na navedeno te ju prilikom oblačenja treba bolje stegnuti. Nošnje kod muškog dijela skupine su primjerenih veličina. Obuća, privatne cipele kod muških i *zepe* kod ženskih izvođača, je uglavnom primjerena.

2. Srpsko kulturno društvo Prosvjeta, pododbor Zagreb

Folklorna skupina nacionalnih manjina

Igre i pjesme sa Banije (praizvedba)

Nisu nastupili.

3. Folklorna skupina Jeteliček, Češka Beseda Zagreb

Folklorna skupina nacionalnih manjina

Zpatečni i Nachodsky zameček

Članovi skupine nastupili su u rekonstruiranim narodnim nošnjama primjerenih veličina koje su bile uredno pripremljene za nastup. Dužine haljina su među plesačicama dobro usklađene. Cjelokupnu sliku je neznatno kvarila jedna malo duža haljina te mašne i rupci na kojima se vidio rub od presavijanja. Sve dijelove narodne nošnje potrebno je uglačati. Kose je potrebno urediti na tradicijski način. Obuća kod žena, cipele na remenčić, primjerenog su oblika i visine pete. Obuća kod muškaraca također je primjerena.

4. Hrvatsko kulturno umjetničko društvo Bosanska Posavina Zagreb

Izvorna folklorna skupina

Tinja - Bosanska Posavina

Članovi skupine nastupili su u nekoliko varijanti ruha iz Bosanske Posavine (plehanskoj, šamačko-odžačkoj te brčanskoj varijanti narodne nošnje) te je jedan muškarac nastupio u muškoj travničkoj nošnji. Najviše plesačica nastupilo je u plehanskoj varijanti narodne nošnje te je kod navedenog tipa potrebno poraditi na usklađenju duljina košulja između plesačica. U brčanskoj varijanti nastupile su dvije plesačice od kojih je mlađa odjenula prsluk koji je bio prevelik za njezinu tjelesnu građu. Jedna plesačica nastupila je u šamačko-odžačkoj varijanti narodne nošnje. Kose su pravilno uređene kod članica koje su nosile *krpicu* (plehanska i šamačko-odžačka varijanta) odnosno *peškir* (brčanska varijanta) te su ogavlja ispravno položena. Ostatak djevojčica imao je kose uređene u dvije pletenice koje su upletene od čeonog dijela (tzv. riblja kost). Meni nije poznat ovakav način uređenja kose, odnosno smatram da je kose potrebno uplesti od potiljka. Sve usmene informacije u vezi uređenja kosa bilo bi dobro potkrijepiti nekim od pisanih i/ili slikovnih dokaza. Sav osobni nakit koji ne odgovara tradicijskom izričaju nije poželjno koristiti. Obuća, *zepe*, kod svih izvođača korektan su

odabir. Muški izvođač u travničkoj nošnji te svirači u plehanskoj varijanti narodne nošnje primjereno su odjeveni.

5. Grupa za međunarodni folklor SKUD-a Ivan Goran Kovačić

Folklorna skupina za međunarodni folklor

Plesovi sjeverne Makedonije

Sedam plesačica izvelo je plesove sjeverne Makedonije u djelomično originalnom, a djelomično rekonstruiranom primjerenom ruhu. Duljine košulja su među plesačicama korektne. Više truda je potrebno posvetiti uređenju kose. Čeoni dio kose je potrebno urednije začešljati, a ostatak kose svezan u rep potrebno je pričvrstiti tako da ne viri ispod oglavlja ili ga urediti na drugačiji način. Sav osobni nakit koji ne odgovara tradicijskom izričaju nije poželjno koristiti- jedna plesačica imala je zlatni lančić. Svirač harmonike je nastupio u "civilu". Prikladnije bi bilo da je odjenuo neku od varijanata muške makedonske nošnje.

6. Posavski zavičajni klub Derventska kolo

Zavičajna folklorna skupina

Pjesme i kola derventskog kraja

Članovi skupine su nastupili u primjerenom ruhu koji pripada plehanskoj varijanti narodne nošnje. Nošnje su primjereno pripremljene za nastup no moguće je poboljšati ukupnu sliku boljim usklađenjem dužina košulja kod članica. Kose su uredno počešljane te su oglavlja, *krpica* i *krpa*, dobro postavljena. Kao obuća korištene su *zepe* kod članica odnosno primjerene privatne cipele kod članova. Prilikom odabira čarapa koji se nose pod štrikanim "*nazuvcima*" (gornjim dijelovima čarapa) bolje je odabrati dužu čarapu tako da se između čarape i "*nazuvka*" ne nazire noga. Pojedine članice su se zakitile primjerenim naušnicama dukatićima no violinist je nosio ručni sat koji nije primjeren scenskoj izvedbi.

7. Lička izvorna skupina Plješevica

Zavičajna folklorna skupina

Janje moje, govedaru mladi - pjesme i plesovi istočne Like

Članovi skupine su odjeveni u vrlo lijepo i dobro kompletirano ruho, od obuće do oglavlja. Usporedbom nastupa skupine iz 2017., kada sam također pratio koncert u svojstvu člana komisije, i ovogodišnjeg mogu pretpostaviti da članovi ličke izvorne skupine Plješevica nastupaj u privatnim narodnim nošnjama. Sukladno tome, a vezano na osvrt iz 2017., dužine sukanja je potrebno bolje uskladiti među članicama. Nastavno na opće napomene s početka ovog izvješća, smatram da je, sukladno postavljenim kriterijima za ocjenjivanje, potrebno nekako doskočiti rješavanju ovog problema. Ono što je svakako pohvalno je to što je među članicama skupine uklonjen sav privatni nakit koji nije moguće smjestiti u kontekst izvedbe.

8. Kulturno umjetničko društvo Bijelo Brdo

Zavičajna folklorna skupina

Bruđa, osmica i valcer - pjesme i plesovi Bosanske Posavine

Djevojke su krasile pravilno uređene frizure te dobro postavljena oglavlja *krpice*. Kod oglavlja udane žene potrebno je kose urednije razdijeliti stazom po sredini te učvrstiti nekim od frizerskih pomagala za učvršćenje. I oglavlja udanih žena, *krpe*, su ispravno postavljena. Dužine košulja kod plesačica potrebno je bolje uskladiti dužinom. Obuća kod izvođačica je raznolika (osobne cipele te *zepe*) te je kod pojedinih, iako su cipele svojom oblikom i formom prihvatljive, peta neprimjerene visine. Korištenje crnih ženskih hulahupki nije primjerena tradicijskom kontekstu odijevanja. Osobni nakit

poput bisernih ili sličnih naušnica koje nije moguće smjestiti u vrijeme i konteksti izvedbe preporučujem ne koristiti. Članovi, plesači i dva svirača, odjeveni u ispravno pripremljenu narodnu nošnju te primjerene cipele.

9. Zavičajna udruga kordunaša Korana

Zavičajna folklorna skupina

Pjesme i plesovi Korduna

Osam plesačica nastupilo je u dvjema varijanta kordunaškog ženskog ruha. Izrazito je važno i pohvalno što skupina radi na izradi novih narodnih nošnji. Kao što već znate, nošnje je unutar pojedine skupine nošnji, potrebno uskladiti dužinom. U svakoj skupini nošnji bar je po jedna nošnja odskakala svojom dužinom ili je bila duža ili kraća od ostalih. Rješenje vidim u tome da se ruho dodijeli sukladno tjelesnoj građi i visini izvođačica odnosno pomnijim rasporedom nošnji unutar kola ("koreografije"). Jednoj plesačici je do kraja izvedbe skliznula podsuknja. Različiti tipovi marama, kašmirske te platnene, su uredno povezani. U izvedbi nije bilo neprimjerenog muškog ni ženskog nakita. Plesači i članovi orkestra odjeveni u nošnje ispravno pripremljene za scenski nastup no ne mogu se oteti dojmu da su pojedine košulje možda prekratke. Ako se ne varam, jedan od svirača je nosio slavonske muške *gaće* sa *šlinganim* rubom. Obuća, opanci kod izvođača te cipele na remenčić i *zepe* kod ženskih, je primjerena.

10. Udruga bosanskih posavljaka Izvorni običaji

Izvorna folklorna skupina

Sitnica, struge i valcer - kola Bosanske Posavine

Članice skupine nastupile su u primjereno odabranom ruhu. Košulje su dobrih veličina te su među članicama bile dobro usklađene duljinom. Oglavlje djevojaka *krpica* dobro je postavljena. Obuća koja se sastojala od *zepa* i crnih šlapa uglavnom primjerene osim ponekih manje prikladnih privatnih cipela. Sav osobni nakit koje nije moguće smjestiti u kontekst izvedbe (jedna djevojka imala je nakićene uši trima naušnicama) potrebno je izolirati iz izvedbe. Muški izvođači, svirači i plesači, odjeveni u originalno i rekonstruirano ruho primjerenih veličina. Umjesto crnih niskih čarapica, kod jednog plesača, bolje je koristiti bijele čarape.

11. Zavičajno društvo Sinac

Zavičajna folklorna skupina

Liko moja tamburice stara

Članovi zavičajne skupine nastupili su o dobro odabranom ruhu koje je odgovaralo tjelesnoj građi pojedinca. Dužine sukanja kod članica bile su na tragu dobre usklađenosti. Obuća, opanci i *coklje*, je primjerena. Kose kod pojedinih članica skupine izvrsno uređene te trebaju služiti ostatku kao uzor. Kosu je potrebno uredno razdijeliti stazom te učvrstiti nekim od frizerskih pomagala. Kod dviju članica prikazane se djevojačke pletenice pletene od čeonog dijela glave (tzv. riblja kost). Meni nije poznat ovakav način uređenja kose, odnosno smatram da je kose potrebno uplesti od potiljka no molim Vas da saznanja te pisane i/ ili slikovne dokaze o ovom načinu uređenja kosa podijelite. Za još bolju prezentaciju savjetujem da izglaćate rubove od sлагanja marama. Plesači i članovi orkestra također uredno odjeveni s primjerenom obućom. Dvoje djece je primjereno odjeveno.

12. Kulturno umjetničko društvo Žepče Zagreb

Izvorna folklorna skupina

Kolo i pjesme žepačkog kraja

Odrasle članice skupine nastupile su u košuljama koje su bile dobro usklađenih dužina jedino je znatnije odskakala nošnja najmlađe članice što nije ni čudno s obzirom na njenu dob. Odabir obuće u vidu crnih cipela s remenčićem i *zepa* bio je primjeren. Oglavlja kod svih članica pravilno postavljena no poboljšanje je moguće kod uređena frizura kod najmlađe članice te pojedinih djevojaka. Kosu je potrebno uredno stazom razdijeliti po sredini i učvrstiti nekim od frizerskih pomagala. Sav osobni nakit koji nije moguće smjestiti u kontekst izvedbe (npr. tri biserne naušnice) potrebno je izolirati iz izvedbe. Ostali nakit je bio primjeren. Svirači i plesači nastupili su u dobro odabranom ruhu koje je potrebno upotpuniti tkanicom. Osim jednih tenisica, obuća kod ostataka izvođača bila je primjerena.

Tomislav Brekalo

24/06/2019